

DOBOS MARIANNE

Rokonaim élnek Izraelben

„... mi nem egy univerzális, sokkal inkább egy perszonális – mélységesen személyes vallásossághoz közeledünk, egy olyan vallásossághoz, amelyből kiindulva mindenki rátalál az ő személyes, saját, eredeti nyelvére, ha Istenhez fordul.

Ez természetesen még távolról sem jelenti azt, hogy nem lesznek közös rituálék és szimbólumok. Sok különböző nyelv van – mégis: soknak közülük közös az ABC-je. Így vagy úgy, a maguk különbözőségében a különböző vallások a különböző nyelvekhez hasonlítanak: senki sem mondhatja, hogy az egyik nyelv a másik nyelv fölött áll – minden nyelven el tud jutni az ember az igazságig – az egy igazságig, és minden nyelven tévedhet vagy hazudhat. Így találhat el az ember minden vallás közvetítése által Istenhez – az egy Istenhez.”

Viktor E. Frankl: *Az ember az értelemre irányuló kérdéssel szemben*

Meleg júniusi reggel. Helyesebben forró kánikula, bár még csak kilenc óra. Az Astoria kávézóban találkozunk. Lassan évtizede nem láttuk egymást. Egyedül ül az egész teremben, türelmetlenül vár már. Naftali ben Dvora Kraus, a néhai lubávicsei rebbe, Menáchem M. Schneerson tanítványa. A könyvhétre érkezett, új könyve „Az áldozat visszatér...” premierjére.

Első kötete 1990-ben jelent meg „Az ősi forrás” címmel. Boldogan segítettem a megjelentetésében. Feladatát hasonlónak éreztem ahhoz, amivel éppen akkor én magam is foglalkoztam. A heti szentevangéliumról írtam interjú formájában, amolyan elgondolkodtatókat, ismertetőket, magyarázatokat, ökumenikusan, magasrangú egyházi személyiségekkel beszélgetve. „Örömhír” volt a címe. Közel egy évig jelentek meg a pécsi „Helyzet” című folyóiratban. Nem sokkal voltunk a rendszerváltás után. Divatba jött a vallás akkortájt. Magam ugyan, maholnap már hatvan évesen bevallom soha sem voltam vallásos. Hát akkor...?

Valamikor a '80-as években a tököli fiatalok börtönében egy kislány, a tizenhatodik éves Éva egy ici-pici Évának adott életet. Az apróság *priusszal* született. A nagyobbik Éva hivatalból kirendelt védője barátnőm volt, tőle hallottam az árva kislány megrendítő történetét. Akkorában a „Deus est caritas” sarkallt: gyakoroljam a caritást. Volt köröttem már börtönből kikerült fiatal, halmozottan hátrányos helyzetű leányanya, még pár is lett egy másik Évából és Attilából, akik az én – ahogy barátaim viccesen nevezték – „Mi anyánk szolgálatomon” belül ismerkedtek meg, s ma is együtt vannak immár három gyermekes családként. Amikor az Évák szabadultak, mentem értük a börtönbe. A pa-

rancsnok asszony erősen méregetett, nehezen tette fel a kérdést, mely már 1987-ben is, az egyetlen logikus választ várta cselekedetemre: „Vallásos? Azt hiszem, ilyenek az úgynevezett vallásosok...” Válaszom igencsak meglepte: „Nem, rosszabb annál: hívő!” „Hívő, akinek a vallása a szeretet.” Ugyanis „aki nem szeret, nem ismeri az Istent, mert az Isten szeretet.” „Istent soha senki nem látta. Ha szeretjük egymást, bennünk marad az Isten, és a szeretete tökéletes lesz bennünk. Abból tudjuk, hogy benne élünk, ő meg bennünk, hogy a Lelkéből adott nekünk.” Mindegyikünknek. Isten lelke lelkünk lelke. Lelkünk egyforma Lelke. Egyformán bennünk él egy pici szikrája annak a Léleknek, aki az első Pünkösöd ünnepén heves szélvész zúgásával töltötte be a teret, s töltötte el a lelkeket. A Szentlélekkel eltelt lelkek pedig ha nem is egy nyelvet beszéltek, de „mindenki a saját nyelvén hallotta, amint beszéltek”.

1987 pünkösdjén a Szent misét a Dormicionban hallgattam – Jeruzsálemben. Kísérőm, s egyben legfőbb vendéglátóm – meghívóm – Itamár Jáoz-Keszt volt.

Itamárral 1984-ben ismerkedtünk meg. Férjemet kereste, adjon tanácsot abban, kiknek mely versét fordítsa a XX. század magyar irodalmából héberre. A XVI–XIX. sz. költészetének gyöngyszemeit ekkorra ugyanis már áttette a biblia nyelvére.

Mivel váratlanul érkezett, férjem vidéken volt, így ketten beszélgettünk. Interjú akartam tőle kérni akkorában készülő kötetemhez, mely „Világ tenyérén katicabogár” – második kiadásban, már a rendszerváltás után „Isten tenyérén” – címmel jelent meg később.

Itamár kikapcsolta a magnót: „Előbb szeretnék megismerni!” Két, három órát beszélgettünk. A két parányi lélek darabka nem egy nyelven beszélt, de tökéletesen megértette egymást. Bár saját anyanyelvükön beszéltek, a hallgató mégis az ő saját anyanyelvén értette a szavakat.

Először beszéltem olyan emberrel, aki a holokauszt túlélője. Az én „Mi-nyánk” szívem rohant volna vissza a történelembe: megszabadítani láger börtönéből a kilenc éves Keszt Péter Ervint és családját. Rohantában üvöltve: Ember, hogy tehetted...!! Ember mit csinálsz? Káin megint megölnöd a testvéredet? Ne!! Ne!! Nem tehetitek!! Emberek szeressétek egymást, hiszen csak így szeret-hetitek Istent. Istent, mindannyiunk egyetlen közös Istenét!!

Visszaút azonban a történelembe nem vezet. Nem támaszthatók fel a gyűlölet áldozatai. Az Isten nevében legyilkoltak. A Kereszt keresztre feszített áldozatai. Az áldozatok, Ábel vére Istenhez kiált.

A keresztény ember zsidó felebarátja bocsánatáért könyörög, mély szégyentől lehajtott fejjel.

A legfőbb főpap, II. János Pál, Krisztus földi helytartója, s vele együtt milliók 1979-ben elzarándokoltak Auschwitzba. Egymillió vagy másfélmillió ember emlékezett a hajdaniakra. „Korunk Golgotáján” a tizenkét méter magas ol-

tárkeresztben szögesdrótból font a töviskorona. A kereszt lábánál pedig II. János Pál a hitről beszél, mely szeretetet szül, Isten és felebarátaink szeretetét: a szeretet győzelméről beszél, Kolbe atya és Benedikta nővér, Edith Stein győzelméről. Hogy is mondta: „Azért beszélek, mert kötelez az igazság, kötelez engem és mindnyájukat kötelez az emberért érzett aggodalom.” Földi helytartója 4 millió ember mártíriuma helyén mutatta be Krisztus áldozatát, oldani akarván az átkot. Az oltárt körülvevő másfélmillió emberi arcból álló tömeg, önkéntesen, vezeklő szándékkal odazarándokolt tömeg, az imádkozó és beszélgető, éneklő tömeg, a természet és a természetfölötti élet törvénye szerint ünneplő tömeg az életet hivatott gyászolni és ünnepelni akkor ott, elűzni a ronstást, megbánni a bűnt, jóvátenni a jóvátehetetlent.

Jöjj, Szentlélek Úristen – foházkodik szentbeszéde végén, pünkösdi vigíliáján II. János Pál –, és újítsd meg a földet. Ezt a földet...

Ez a föld most a mi világunk, itt élünk, s miénk a felelősség, és kötelez az emberért érzett aggodalom, kötelez az igazság, kötelez a szeretet. Isten kötelez a hitemen keresztül. Szabad akaratommal mondhatnám: Igen, Uram, hallja a Te szolgád! De nincs lehetőségem semmit sem tenni. Akkor sem volt. 1944-ben alig két éves voltam, és most sincs. Tudom, mit kell tennem, de nem tudok mit tenni, hogyan megpróbálni jóvátenni, s hogyan megakadályozni, hogy soha többé, soha, soha, soha...

De ha az embernek, hadd mondjam viccesen, bár fele se tréfa, Istene azt adja napi parancsba, hogy fesse át az eget, akkor erre csak azt felelheti: – Igenis, Uram, milyen színűre?

Láss csodát, ha ezt kimondtad, jól nézz körül, mert csak hogy bele nem botlasz a lajtorjába, mely az égig ér, s ott vannak a kívánt színű festékek is, csak ragadd meg jól az ecsetet.

Az én lajtorjám a KLM Bécsből induló Tel-Avivi járata volt, hisz Izrael és Magyarország között akkorában sem diplomáciai kapcsolat, sem légi közlekedés nem volt.

Lajtorja? Boing? Egyik se! Isten tenyere... A mi Urunk Jézus vitt ki a tenyeren, s vendégül láttatott a rokonaival. Varázslatos két hét. Interjúkötet lett belőle: „A szívek kötelessége megmarad”.

Figyelmes, szerető vendéglátók, akik elmenekültek egy országból, melyet hazájuknak éreztek egykor, s melyből kiteszítettak. Hazát építettek maguknak a sivatagban, a földjükön, melyet Isten hajdan nekik adott. Büszkén óvják, büszkén mutatják a jószándékú látogatóknak. Itamár és Hanna vendégszeretete, szervezése fogta össze ezt a mozgalmas munkával és egyben gyönyörű utazásokkal tele leírhatatlan tizennégy napot. Két hét után sok jó barátot hagytam Izraelben, kapcsolatainkon a tér és az eltelt idő mit sem rontott.

Míg én Pünkösdi vasárnapján a Dormicionban szinte a föld fölött lebegtem, s a templom lépcsőjéről a járdára érve Itamár szemében valószínű félőrlétként

csodáltam rá egy magyar rendszámú TRABANT-ra, a két hengeres műanyag karosszériájú, kelet-német autócsoda Jeruzsálemben eljutott egyedére, hátsó ülésén egy puli kutyával. Szóba is elegyedtünk a középkorú magyar úrral, aki hű kutyájával a „papír-jaguáron” tette meg az utat, ha nem is Makótól, de Szegedtől Jeruzsálemig.

Drága, kedves, fegyelmezett, Nobel-díjra érdemes ember, és költő Itamár, nem sejtettem, dehogyan is sejtettem, azaz ennyire nem sejtettem, bocsáss meg nekem. Versed tárja fel igazi mélységben, ami akkor benned izzott. Hiszen tudhattam volna, még az első budapesti találkozás óta tudhattam volna. Hiszen megmondtad: – Hogy szerethetlek? Ha keresztény vagyok, hogy mondhatom, hogy csodálatos ember vagy, mikor Te zsidó vagy. Templom? Nem, nem mersz bemenni. Műemlékként sem mered a keresztény Isten-házát azóta látogatni. Pünkösöd vasárnap volt. Zúgott a Szentlélek, s a szellő az ember lélek hárfáját zengette. És most, tizenöt évvel később könnyek közt hallgatom a Te eolodát. Tragikusan nagyszerű versedet.

Ma ismertem meg ezt a versedet. Nagyságod, hogy nem akartad, hogy ismerjem, féltél megbántani vele.

Tizenöt év elmúltával, ezen forró-forró nyári délelőttön hallottam először róla, az Astoriában. Furcsa körülmények között. Kezdetben szóhoz sem jutottam.

„A visszatért áldozat...”, Naftali Kraus büszkén meséli kötete történetét, majd hirtelen vágással mesélni kezdi *nekem* Dobos Marianne történetét. Az ő Dobos Marianne-ja árva gyerek, megjárta Auschwitzot, édesanyja megégett a gázkamrában, utóbb édesapjával Izraelben élt sokáig, majd visszatért Magyarországra. Zsidóságát kikeresztelkedéssel hagyta hátra... – s én most mindjárt valljam be neki, hogy ez így igaz. Olyan empátiával íródott ez az izraeli könyv, „A szívek kötelessége megmarad”, hogy szerzője, még ha zsidóságát már el is hagyta, születetten csak zsidó lehet. Tulajdonképpen nem is szép tőlem, hogy született zsidó létemre, szegény Itamárt ilyen csúnyán becsaptam. Döbönt néma kérdő tekintetemre, visszakérdez: „Hát nem ismered Itamár versét rólad és a Dormicioni kirándulásokról?” Nemleges válaszomra megígérte, elküldi, s megígérte, kapok az új könyvéből is, kaptam. 711. oldalán ez olvasható: „Vissza az írókhoz. Már említettem Dobos Mariannét, aki segítette első könyvem megjelenését. Buzgó katolikus lévén egy neves izraeli író versében apácának titulálta. Aztán kiderült, hogy született Rosenberg, rokonai élnek Izraelben”. Miután ötödször is elolvastam, elhittem, valóban az van odaírva, amit először olvastam. Nem hittem mégse a szememnek.

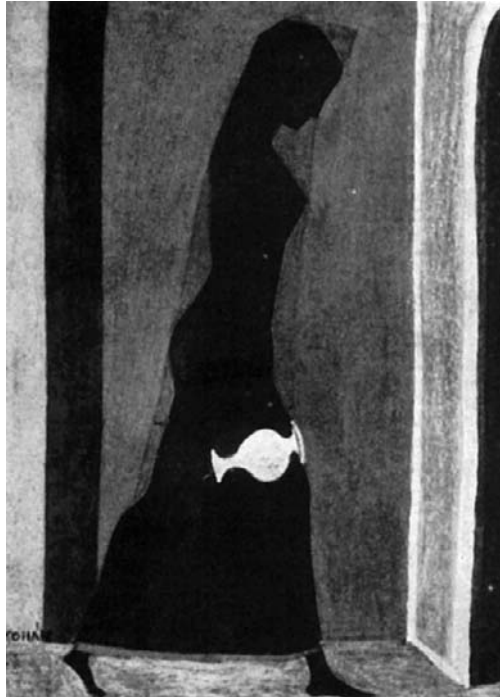
Az ember arról nem tehet, hogy annak a háznak az ajtaján, melynek kéményén beadja a golya van-e mezüze, illetőleg kereszt függ-e édesanyja nyakában. Az ember arról tehet, hogy ember legyen. Mindig, mindenhol, mindenkor ember legyen. Az ember fő ismérével, hogy az igazat, az igazságot mondja. Ha

rólam a Naftali mese lenne az igaz, akkor én egy becstelen, hazug lény vagyok, aki letagadtam a hitsorsosságot, s a rokonaim helyett Itamárék, s a többiek vendégszeretetét élveztem.

Megint szégyellnem kellett valamiért magamat, amit nem tettem.

Felvettem a telefont. Itamárt hívtam. Nem lepte meg, amit mondtam, Naftali neki is elmesélte, amit könyvében leírt. Emlékeztettem, hogy édesanyám, brenenbergi Rómer Adél, akivel személyesen is találkoztak, első izraeli utamat 2 héttel megelőzően, 80 éves korában Budapesten szenderült el örökre.

Bocsássunk meg Naftalinak, mert meséjét rólam lehet hogy még ma is hiszi, de legalább elküldte a verset. Amióta pedig a verset elolvastam, igazolhatom, ha nem is úgy, ahogy Naftali írja és gondolja, de valóban rokonaim élnek Izraelben. Ott él egy édes bátyám, és családja. A testvérem nem a vér, de a lélek szerint: Itamár Jaoz Keszt, és felesége Hanna, fia, lánya és unokái.

KOHÁN GYÖRGY: EURYDIKE